

NOD:s lägesbild

LÄGESBILD OM DEN IDEELLA KULTURSEKTORNS UTMANINGAR
UNDER CORONAPANDEMIN

Januari 2021

Inledning

Den svenska kultursektorn har på grund av coronapandemin ställts inför stora utmaningar. Publik- och verksamhetsbegränsningar har påverkat allt från intäkter till engagemang och stora delar av sektorn har helt eller delvis behövt ställa in sina verksamheter. Särskilda krisstöd har tillsats för att möta ekonomiska utmaningar men fortfarande är det många som vittnar om hur sektorn på olika sätt fortsätter att drabbas hårt.

Med denna lägesbild vill NOD sätta särskilt fokus på den ideella delen av kultursektorn och hur den har påverkats under året. Därför har riksorganisationer som på olika sätt organiserar ideella kulturaktörer kontaktats för att svara på frågor om både pågående och framtida konsekvenser av pandemin.

Lägesbilderna är en av NOD:s skriftliga produkter som utgår från ett specifikt tema, aktuellt ämne eller en frågeställning. Den beskriver övergripande aktörers inställning, arbete och behov i frågan, och är en förlängning av en så kallad kartläggning.

Metod

Insamlingen av underlaget pågick mellan den 13-25 januari och totalt insamlades svar från 25 av 43 tillfrågade organisationer genom antingen mail- eller telefonkontakt. Direktkontakten med organisationerna kompletterades även med offentliga uttalanden och material på organisationernas hemsidor.

I syfte att kartlägga pandemins effekter och konsekvenser ställdes följande frågor:

- Hur har pandemins restriktioner påverkat organisationen/medlemsorganisationerna?*
- Vilka konsekvenser ses på kort respektive lång sikt?*
- Vilka behov anses behövas tillgodoses för att minska de negativa effekterna på sektorn?*

En komplett lista över tillfrågade respektive svarande organisationer finns i slutet av dokumentet.

Ideell kultursektor

Den ideella kultursektorn särskiljs från den professionella och kommersiella sektorn genom att inte vara vinstdrivande. Sektorn i sig är både bred och mångfacetterad och rymmer allt från små, lokala föreningar till rikstäckande verksamheter med miljoner deltagare och besökare per år. Den representeras av såväl kulturutövare som arrangörer och plattformar för kulturutövande – såsom hembygdsgårdar, studieförbund och etniska förbund.

Även om den ideella kultursektorn skiljer sig från den professionella och kommersiella är sektorerna ofta överlappande och delar av samma ekosystem, där förutsättningarna för ett professionellt kulturliv många gånger är att det finns en grund av ideellt engagemang.

Den ideella kulturen är även en viktig del samhället i stort, särskilt på gles- och landsbygden. Exempelvis kan en kulturförening få in pengar till ett aktivitetshus som i sin tur kan bedriva annan verksamhet som är viktig för platsen. I Kulturrådets rapport "Kulturinstitutionerna och det civila samhället" framhålls den ideella kultursektorn som både en förutsättning för det lokala kulturlivet och som en viktig, outnyttjad, utvecklingsresurs för kulturpolitiken i stort.

Sammanfattning av organisationernas svar:

Restriktionernas påverkan på sektorn: På grund av bredden av verksamheter inom sektorn har pandemin slagit till på olika sätt och i olika utsträckning. Samtliga organisationer upplevde dock att hösten 2020 slog hårdare mot sektorn än våren, på grund av än mer skärpta publikrestriktioner.

- *Ekonomi:* Många verksamheter har behövt ställas in, där organisationer som är helt eller delvis beroende av biljettintäkter påverkats särskilt svårt ekonomiskt. Flera organisationer har även drabbats av medlemstapp och i och med det även förlorade intäkter.
- *Psykosocial hälsa:* Många organisationer erfar att uppehållet i kulturverksamheter har påverkat människors psykosociala hälsa. I synnerhet de som organiserar personer som kategoriserats som riskgrupp, där isolering och förlust av gemenskap varit en avgörande faktor försämrade psykisk hälsa.
- *Ökat behov av samordning:* Som riksorganisationer har flera respondenter upplevt ett ökat behov av nationell samordning, vilket lett till ökad arbetsbelastning. Detta samtidigt som arbetsbelastningen skett under oro för framtida finansiering och på sikt den egna anställningstryggheten.
- *Avtagande engagemang:* Gemensamt för samtliga organisationer är oron över det minskade intresset för engagemang i sektorn, där exempelvis bristen på unga ideella ledare varit påtaglig.

Konsekvenser på kort och lång sikt

Kortsiktiga konsekvenser:

- Verksamheter fortsätter hållas vilande.
- Personal permitteras och riskerar i värsta fall att varslas.
- Verksamheter befaras gå i konkurs.
- Svårigheter att planera framåt på grund av osäkerheten kring när restriktioner för allmänna sammankomster lättar.

Långsiktiga konsekvenser:

- Engagemang: Samtliga organisationer erfar en generell minskad motivation för ideellt engagemang, och oroar sig för hur det på sikt kan påverka verksamheternas fortlevnad. Det avtagande engagemanget förväntas leda till en lång återuppbyggnadsfas där vissa organisationer misstänker att det kommer vara svårt att återgå till det tidigare normalläget – att det normala kommer vara något helt annat efter än innan pandemin.
- Demokrati och inkludering: Flera organisationer betonar att den ideella kultursektorn spelar en betydelsefull roll för ett demokratiskt och inkluderande samhälle. I takt med att verksamheter ställs in och läggs ner befarar respondenterna att inkluderande kulturformer allt mer kommer försvinna och att många, framför allt unga, går miste om viktigt demokratiskt lärande i föreningsform. Å andra sidan menar vissa att exempelvis digitaliserandet av verksamheter lett till nytänkande kring former för inkludering och demokrati.

Sektorns behov

- Riktat stöd till ideell kultur: Många organisationer erfar hur de krisstöd som funnits inte inkluderar den ideella kultursektorn. Detta på grund av skrivelser om att ersättning beviljas för utebliven *professionell* verksamhet och att många inte känt att de passat in i den definitionen. De efterfrågar därmed ett särskilt anpassat stöd till ideell kultur eftersom såväl förutsättningar som behov ser annorlunda ut där än bland professionella och kommersiella aktörer.
- Större erkännande i kulturpolitiken: Flera av respondenterna påpekar att den ideella kultursektorn sedan länge varit underprioriterade i kulturpolitiken. Den ojämna maktfördelningen inom kulturpolitiken har under pandemin blivit särskilt påtaglig och upplevts påverka möjligheterna till stöd i såväl debatt som ekonomisk kompensation.
- Stärkt kultursamverkansmodell: Respondenterna framhåller att det under pandemin varit svårt att navigera i var ansvaret för kulturlivet ligger. De menar att det därför är viktigt att tydliggöra statens, regionernas och kommunernas respektive roll för de olika nivåerna. Kultursamverkansmodellens nya kriterier anses behöva stärkas där det finns en svag regional struktur, för att ta hänsyn till den ideella kulturens förutsättningar och behov.
- Prioritering av särskilt utsatta grupper och verksamheter: När begränsningarna så småningom lättas upp önskar flera organisationer att de delar som varit mest utsatta bör få vara de som först får öppnas upp. Särskilt verksamheter på gles- och landsbygd samt sådana som har många äldre och funktionsnedsatta deltagare. Detta för att hålla liv i de inkluderande och tillgängliga former som utmärker och bärs upp av det ideella kulturlivet.

Restriktionernas påverkan på sektorn:

Sammanfattning

På grund av bredden av verksamheter inom sektorn har pandemin slagit till på olika sätt och i olika utsträckning. Samtliga organisationer upplevde dock att hösten 2020 slog hårdare mot sektorn än våren, på grund av än mer skärpta publikrestriktioner.

- **Ekonomi:** Många verksamheter har behövt ställas in, där organisationer som är helt eller delvis beroende av biljettintäkter påverkats särskilt svårt ekonomiskt. Flera organisationer har även drabbats av medlemstapp och i och med det även förlorade intäkter.
- **Psykosocial hälsa:** Många organisationer erfar att uppehållet i kulturverksamheter har påverkat människors psykosociala hälsa. I synnerhet de som organiserar personer som kategoriserats som riskgrupp, där isolering och förlust av gemenskap varit en avgörande faktor försämrad psykisk hälsa.
- **Ökat behov av samordning:** Som riksorganisationer har flera respondenter upplevt ett ökat behov av nationell samordning, vilket lett till ökad arbetsbelastning. Detta samtidigt som arbetsbelastningen skett under oro för framtida finansiering och på sikt den egna anställningstryggheten.
- **Avtagande engagemang:** Gemensamt för samtliga organisationer är oron över det minskade intresset för engagemang i sektorn, där exempelvis bristen på unga ideella ledare varit påtaglig.

Det är med ödmjukhet och stor respekt inför coronapandemins allvar, och samhällets ansträngda situation, som lägesbildens respondenter berättar om en mycket svår tid för den ideella kultursektorn.

Våren 2020 var tuff för många av verksamheterna men flera av respondenterna vittnar om att det framför allt var hösten som drabbade sektorn hårdast. Ideell kulturallians berättar exempelvis att det under en period under våren fanns, beroende på verksamheternas storlek, en hoppfullhet i att det svåra läget så småningom skulle lätta – att det efter sommaren skulle vara möjligt att börja öppna upp igen.

Under tiden gjorde organisationer allt de kunde för att minska utgifter samt skjuta upp och ställa om verksamheter. Många upprättade kreativa lösningar för att kunna fortsätta erbjuda kultur om än i nya former. Men andra vågen slog till hårt och sedan hösten har restriktionerna gjort att flera verksamheter stått helt stilla och många har försatts i konkurs.

Restriktionen om 50 personer för allmänna sammankomster innebar, förutom ökad försiktighet kring smittspridning, inte jättestora förändringar publikmässigt för vissa verksamheter. Men när restriktionen om åtta personer för allmänna sammankomster fastställdes, drabbades även det lokala och småskaliga kulturlivet. Folkets Hus och Parker samt Bygdegårdarnas riksförbund menar till exempel att restriktionen om åtta personer i princip innebär ett näringsförbud för deras samtliga medlemmar.

Inställda verksamheter

Många verksamheter har behövt ställas in, bland annat sådana som samlar människor för att utöva musik ihop. Sveriges orkesterförbund konstaterar till exempel att *”100% av våra 280 medlemsorkestrars verksamhet har stängt ner med cirka 3 000 inställda konserter. Orkestrarna har mellan 15-50 musiker och kan inte repetera i stora grupper trots avstånd.”* Sveriges Körförbund vittnar om liknande konsekvenser, där körverksamhet tidigt i pandemin pekades ut som särskilt farlig på grund av aerolsmitta via utandning. Även om vissa delar, exempelvis utbildningar för dirigenter, har kunnat utföras digitalt har det inte funnits fungerande digitala komplement till att musicera och sjunga i större grupper.

Teater- och revyöreningar har drabbats av såväl inställda repetitioner som framträdanden, där bland annat Amatörteaterns Riksförbund (ATR) berättar att många av deras föreningar inte kunnat träffats alls under året.

Även Riksförbundet för Öppna TV-kanaler (RÖK), som möjliggör för civilsamhället att göra TV-program utanför den kommersiella sektorn, beskriver hur deras inspelningsprojekt blivit uppskjutna med minst ett år.

Ekonomi

Organisationer som är helt eller delvis beroende av biljettintäkter, exempelvis medlemmar inom Riksteatern, Sweden Festivals och Svensk Live, redogör för hur de drabbats mycket hårt ekonomiskt. I och med att större folkmassor inte kunnat samlas har stora delar av deras verksamheter behövt ställas in, vilket för vissa inneburit konkurs.

Flera av de tillfrågade organisationerna, exempelvis Lokalrevyer i Sverige, organiserar medlemmar som i sig inte är vinstdrivande men som är beroende av kommersiella aktörer,

såsom regissörer och ljus- och ljudtekniker. När kommersiella aktörer går i konkurs, kan därmed framtida förutsättningar för även de ideella verksamheterna påverkas.

Såväl Studieförbunden som Svenska Kyrkan konstaterar att deras totala verksamhet inte varit lika lidande som deras specifika kulturverksamheter. Organisationerna i sig har stora ekonomiska muskler i förhållande till andra delar av kultursektorn men har inom sina strukturer bevittnat pandemins konsekvenser på den ideella kulturen på nära håll.

Studieförbunden menar exempelvis att: *”Den största ekonomiska smällen har tagits av studieförbundens samverkansparter som ibland helt behövt ställa in sin verksamhet utan ekonomisk kompensation.”*

Sveriges Konstföreningar framhåller att de lokala konstföreningarna är helt avgörande för att de konstnärer som inte lever och verkar i större städer ska kunna visa upp sin konst och försörja sig. Uppehållet i utställningsverksamheten som pandemin lett till har därmed inneburit stora inkomstbortfall för väldigt många konstnärer.

Konstfrämjandet delar den bilden men menar samtidigt, med reservation för stor bredd bland medlemmarna, att just konstverksamheter i kultursektorn inte rent publikt varit mest lidande av pandemins restriktioner. Som riksorganisation har det därmed handlat mycket om att tänka om kring hur konst kan upplevas på nya sätt för att inte tappa vare sig styrkraft eller intresse; *”Konsten är ett sätt att tänka om samhället och förskjuta makt. Pandemin är en föraning om hur vi i framtiden behöver ställa om generellt och det är viktigt att dra lärdomar om hur man kan genomföra den förändringen.”* konstaterar organisationens representant.

Psykosocial hälsa

Beaktande av rekommendationer och restriktioner har känts självklart ur smittoriskperspektiv för samtliga organisationer, samtidigt som det funnits en oro för isolering och försämrad psykisk hälsa hos engagerade i deras verksamheter. Många ideella kulturverksamheter fyller en viktig funktion för människors välmående, gemenskap och större inkludering i kulturlivet, framhåller flera av respondenterna.

För exempelvis många äldre är det lokala föreningslivet ett sätt att, även efter pensionen, hålla sig sysselsatta och träffa människor utanför den privata sfären. På grund av att personer över 70 år har kategoriserats som riskgrupp har organisationer som består av många äldre

engagerade ställt in verksamheter, även vid tillfällen där det inte varit risk för stora folksamlingar. Detta konstaterar bland annat Svenska Folkdansringen och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund.

Ökat behov av samordning

Många av de tillfrågade organisationerna vittnar om en högre arbetsbelastning då behovet av en rikstäckande samordning ökat och varit mer påtagligt än någonsin med anledning av pandemin. Svensk Jazz beskriver exempelvis hur de behöver agera vägvisare för sina medlemmar och har sökt projekt för att främja medlemmarnas verksamheter som ställts in. Samtidigt sker den ökade arbetsbelastningen under en konstant press av ovisshet och oro som sektorn upplever gällande finansiering och i längden anställningstrygghet.

Riksorganisationernas muskler både spänns och krymper där medlemmar såväl tillkommer som hoppar av. Sveriges Körförbund beskriver exempelvis hur de erfarit att körer haft ett större behov av att organisera sig nationellt samtidigt som förlorade intäkter lett till att vissa inte haft råd att stanna kvar i förbundet.

Gemensamma utmaningar – avtagande engagemang

Lägesbilden visar hur den stora bredden bland sektorns verksamheter inneburit att pandemins restriktioner slagit till på olika sätt och i olika utsträckning. Gemensamt för samtliga svarande organisationer har dock varit ett avtagande intresse för ideellt engagemang i takt med att verksamheter ställts in och skjutits upp. Organisationen Ax – Kulturorganisationer i samverkan hänvisar exempelvis till hur unga vuxna uteblivit att engagera sig som ideella ledare – en lucka som organisationen i framtiden befarar kan bli svår att fylla. Det avtagande engagemangets konsekvenser diskuteras närmre under rubriken "Långsiktiga konsekvenser".

Konsekvenser på kort och lång sikt:

Sammanfattning

Kortsiktiga konsekvenser:

- Verksamheter fortsätter hållas vilande.
- Personal permitteras och riskerar i värsta fall att varslas.
- Verksamheter befaras gå i konkurs.
- Svårigheter att planera framåt på grund av osäkerheten kring när restriktioner för allmänna sammankomster lättar.

Långsiktiga konsekvenser:

- **Engagemang:** Samtliga organisationer erfar en generell minskad motivation för ideellt engagemang, och oroar sig för hur det på sikt kan påverka verksamheternas fortlevnad. Det avtagande engagemanget förväntas leda till en lång återuppbyggnadsfas där vissa organisationer misstänker att det kommer vara svårt att återgå till det tidigare normalläget – att det normala kommer vara något helt annat efter än innan pandemin.
- **Demokrati och inkludering:** Flera organisationer betonar att den ideella kultursektorn spelar en betydelsefull roll för ett demokratiskt och inkluderande samhälle. I takt med att verksamheter ställs in och läggs ner befarar respondenterna att inkluderande kulturformer allt mer kommer försvinna och att många, framför allt unga, går miste om viktigt demokratiskt lärande i föreningsform. Å andra sidan menar vissa att exempelvis digitaliserandet av verksamheter lett till nytänkande kring former för inkludering och demokrati.

Kortsiktiga konsekvenser

Med de nuvarande restriktionerna behöver många fortsatt hålla sina verksamheter vilande. Mer och mer personal behöver permitteras och riskerar i vissa fall att varslas. Vissa organisationer oroar sig för att medlemmar helt kommer gå i konkurs.

Eftersom det är svårt att sia om hur länge restriktionerna håller i, är det för många organisationer också svårt att tänka framåt. Att till exempel planera konserter,

teaterföreställningar och festivaler kommer vara mer eller mindre omöjligt så länge det inte finns något slutdatum för publikrestriktionerna.

Långsiktiga konsekvenser

Engagemang

“Vad blir ett ideellt engagemang när man inte kan utöva det? Vem betalar medlemskap när föreningen inte bedriver verksamhet? Hur kommer föreningarna kunna värva medlemmar och upprätthålla styrelsearbete?”

– Svensk Jazz

Oavsett storlek och ekonomiska förutsättningar, oroar sig samtliga organisationer över upprätthållandet av det ideella engagemanget. De vittnar om att det är svårt att uppmuntra till engagemang när verksamheterna ligger nere och ännu svårare att värva nya personer. De befarar att ett urvattnat engagemang kommer orsaka en lång startsträcka i återuppbyggnadsfasen.

MAIS konstaterar att: *“Kulturell verksamhet över lag i samhället uteslutet utgår från att eldsjälarna samlas och sätter igång den. Nu är det just eldsjälarna vi riskerar att mista.”*. I detta stämmer flera respondenter in och menar att med eldsjälarna försvinner även kunskap, vilket riskerar att kulturen får en strukturellt hämmande effekt på grund av att många hjul behöver uppfinnas på nytt.

SIOS menar att även om pandemin skulle upphöra omedelbart kommer det ta mycket lång tid för det fysiska förtroendet att återskapas och för folk att våga lita på att träffas.

Beteendemönster och intressen är förändrade, och det är inte säkert att den klassiska föreningsverksamheten någonsin kommer att återupptas. Ideell Kulturallians stämmer in i att återuppbyggnadsfasen kommer att ta tid och menar att när situationen förbättras kommer “det normala” vara något helt annat än vad det tidigare varit.

Demokrati och inkludering

“Det ideella engagemanget och den ideella infrastrukturen är viktig för medborgarna och hundratusentals kulturutövare som inte alla är professionella men viktiga för ett kulturliv som inkluderar alla.”

-Kontakt nätet

Flera organisationer betonar hur den ideella kultursektorn utgör en viktig demokratisk och inkluderande funktion för samhället i stort. Tack vare att kultur kan erbjudas i ideella former kan den nå ut till en bred massa och inbegripa människor som inte vill eller har förutsättningar att försörja sig på kulturutövandet.

Riksförbundet för unga musikanter (RUM) menar även att unga personer får mycket av sitt demokratiska lärande från kulturens föreningsliv. När unga i deras föreningar inte får ses och musicera ihop, riskerar de att förlora intresset för föreningslivet i stort och därmed gå miste om en viktig demokratiskola.

Bygdegårdarnas riksförbund konstaterar också att när människor och det lokala föreningslivet inte har möjlighet att hyra lokal för sina demokratiska möten riskerar demokratin och den lokala utvecklingen att försvagas.

När det kommer till digitaliseringens konsekvenser framkommer en splittrad syn bland respondenterna. Vissa hävdar att inkluderande och demokratiska processer försvårats, däribland Ax som menar att oro och brist på kunskap i användandet av digitala plattformar bidragit till inställda möten och gjort att många äldre känt ett extra stort utanförskap. Även SIOS lyfter särskilt att äldre personer med utländsk bakgrund har svårt att genomföra den digitala demokratin, vilket i sin tur leder till att deras föreningar riskerar att bli av med samtliga bidrag.

Å andra sidan menar vissa att digitaliseringen snarare utvecklat nya former för demokrati och inkludering. Konstfrämjandet lyfter exempelvis fördelen med att inte vara geografiskt bunden till beslutsfattande möten – att digitaliseringen på så sätt hjälpt till att föra föreningsdemokratin närmre varje medlem. Återigen synliggörs här skillnaderna bland sektorns verksamheter och vikten av att ta hänsyn till olika förutsättningar inom den.

Sektorns behov:

Sammanfattning

Riktat stöd till ideell kultur: Många organisationer erfar hur de krisstödd som funnits inte inkluderad den ideella kultursektorn. Detta på grund av skrivelser om att ersättning beviljas för utebliven *professionell* verksamhet och att många inte känt att de passat in i den definitionen. De efterfrågar därmed ett särskilt anpassat stöd till ideell kultur eftersom såväl förutsättningar som behov ser annorlunda ut där än bland professionella och kommersiella aktörer.

- **Större erkännande i kulturpolitiken:** Flera av respondenterna påpekar att den ideella kultursektorn sedan länge varit underprioriterade i kulturpolitiken. Den ojämna maktfördelningen inom kulturpolitiken har under pandemin blivit särskilt påtaglig och upplevts påverka möjligheterna till stöd i såväl debatt som ekonomisk kompensation.
- **Stärkt kultursamverkansmodell:** Respondenterna framhåller att det under pandemin varit svårt att navigera i var ansvaret för kulturlivet ligger. De menar att det därför är viktigt att tydliggöra statens, regionernas och kommunernas respektive roll för de olika nivåerna. Kultursamverkansmodellens nya kriterier anses behöva stärkas där det finns en svag regional struktur, för att ta hänsyn till den ideella kulturens förutsättningar och behov.
- **Prioritering av särskilt utsatta grupper och verksamheter:** När begränsningarna så småningom lättas upp önskar flera organisationer att de delar som varit mest utsatta bör få vara de som först får öppnas upp. Särskilt verksamheter på gles- och landsbygd samt sådana som har många äldre och funktionsnedsatta deltagare. Detta för att hålla liv i de inkluderande och tillgängliga former som utmärker och bärs upp av det ideella kulturlivet.

För att hålla igång och motivera engagemang är samtliga organisationer eniga om att sektorn behöver en ekonomisk skjuts. Folkets Hus och Parker oroar sig dock för att de nuvarande satsningarna inte ska vara tillräckliga och menar att: *”Regeringen har avsatt krisstöd för 2021 för kulturområdet om 1,5 miljarder kronor, men dessa medel kommer att bli översökta. Det visade inte minst den senaste stödomgången från Kulturrådet.”*

Ett återkommande tema bland respondenterna är även upplevelsen om att ansökningsprocesserna till de olika krisstöden behöver bli tydligare och mer lättillgängliga. Många menar att det i nuläget krävs mycket pappersarbete att ansöka om ekonomisk hjälp och att processen ofta är svårbegriplig.

Riktat stöd till ideell kultur

Flera organisationer konstaterar att den ideella kultursektorn sedan länge har vilat på ett väldigt skört system och att detta synliggjorts under pandemin. Brister som funnits tidigare har förstärkts, bland annat osäkra anställningar, svaga avtal och statlig underfinansiering. Ett infrastrukturellt stöd till den ideella kulturen, som inte blandas ihop med professionella och kommersiella aktörer och institutioner, efterfrågas därmed av majoriteten av de svarande organisationerna.

Ideell Kulturrallians menar att gränsdragningarna mellan ideell och professionell kultursektor blivit påtagliga när det kommer till krisstöden, där de stöd som funnits har innehållit en skrivning om att det ska gälla professionellt arrangerad kulturverksamhet. Även om ideella aktörer kunnat söka bidrag för sin verksamhet är det många som valt att inte göra det eftersom de inte känner att de faller in under "professionell".

Detta bekräftas av bland annat Sveriges Arbetarteaterförbund (ATF) som i [ett offentligt uttalande](#) i höstas, beskrev hur glädjen över krisstödet till kultursektorn blev kortvarig på grund av att stödet grundades på graden av professionalism; *"Grunden i amatörkulturen är det rakt motsatta – att det är graden av frivilligt engagemang som är det centrala"*, skriver organisationen.

MAIS och Kontaktnätet konstaterar samma tendens hos musikföreningar och menar att den ideella kulturen har andra förutsättningar än den kommersiella men förväntas söka medel på samma villkor – att det helt enkelt saknas en strategi för att tillgodose specifikt den ideella kulturens behov.

Större erkännande i kulturpolitiken

Sammantaget framkommer, i organisationernas svar, en gemensam upplevelse av att ideell kultursektor sedan länge varit eftersatt i kulturpolitiken – att den inte erkänts som en viktig del i kulturens ekosystem. Under pandemin har detta manifesterats i att flera respondenter känt sig förbisedda i krisstödsinsatser. Även om det inte alltid handlat om ekonomiska medel, har majoriteten upplevt att den ojämna maktfördelningen i kulturpolitiken lett till dålig förståelse för den ideella sektorns förutsättningar.

Riksförbundet för subkultur (SUB) och Kontaktnätet konstaterar bland annat att pandemin synliggjort hur mindre föreningar, i synnerhet subkulturföreningar, alltid behövt kämpa särskilt mycket för att erkännas inom kulturpolitiken.

En positiv konsekvens av pandemin, menar dock många, har varit att kulturpolitiken hamnat i strålkastarljuset och att det därmed finns förutsättningar för att alla delar av kulturlivet ska synas och inkluderas i såväl debatt som stöd.

Stärkt kultursamverkansmodell

Ideell kulturallians framhåller att det under pandemin varit svårt att navigera i var ansvaret för kulturlivet ligger. De menar att det därför är viktigt att tydliggöra statens, regionernas och kommunernas respektive roll för de olika nivåerna. Folkets Hus och Parker pekar på samma svårigheter och menar att kommuner och regioner, med rätta, kommer behöva fokusera en redan ansträngd ekonomi på vård och omsorg – att staten därför behöver kompensera med generella bidrag.

Kultursamverkansmodellens nya kriterier bör stärkas där det finns en svag regional struktur för att ta hänsyn till den ideella kulturens förutsättningar och behov, menar Ax och betonar vikten av en välfungerande dialog med regionerna för att organisationer och föreningar lättare ska kunna nå fram med sina behov och att regionerna lättare ska kunna ge den hjälp som behövs regionalt och lokalt.

Även Svenska kyrkan konstaterar att civilsamhällets delaktighet i kulturen är viktigt att beakta genom regionernas arbete inom kultursamverkansmodellen. Kommuner och regioner spelar en viktig roll för att säkerställa tillgången till kultur oavsett var i landet man befinner sig och i det har civilsamhällets en central betydelse.

Prioritering av särskilt utsatta verksamheter och grupper

[I ett remissvar gällande pandemilagen](#) skriver Folkets Hus och Parker att kultursektorn tagit ett metodiskt och långsiktigt ansvar under hela pandemins gång. När begränsningarna så småningom lättas upp önskar organisationen därför att de sektorer som varit mest utsatta bör få vara de som först får öppnas upp och hänvisar till både hälsofrämjande och samhällsekonomiska fördelar med att dela upp det på det sättet.

I relation till det lyfter flera organisationer vikten av att särskilt garantera gles- och landsbygden goda förutsättningar i återuppbyggnadsfasen. Dessa verksamheter är i grunden mycket sårbara, då det ofta bygger på få eldsjälares engagemang.

Som tidigare nämnts har även flera organisationer uppgett att de inte kunnat bedriva verksamheter för personer i riskgrupp, däribland äldre och personer med funktionsnedsättningar. Just de verksamheterna menar exempelvis Studieförbunden är särskilt viktiga att så fort som möjligt kunna öppna upp. Detta eftersom de i mycket stor utsträckning drabbats av isolering under pandemin, samtidigt som de är viktiga målgrupper för att den ideella kulturen ska fortsätta bedriva inkluderande verksamheter.

Övrigt:

Medverkande organisationer:

- Amatörteaternas riksförbund (ATR)
- Ax – Kulturorganisationer i samverkan
- Bygdegårdarnas riksförbund
- Folkets hus och parker
- Ideell kulturallians
- Konstfrämjandet
- Kontaktnätet
- Musikarrangörer I Samverkan (MAIS)
- Riksförbundet för subkultur (SUB)
- Riksförbundet Lokalrevyer i Sverige
- Riksförbundet Unga Musikanter (RUM)
- Riksförbundet Öppna Kanaler (RÖK TV)
- Riksteatern
- SIOS (Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige)
- Studieförbunden
- Svensk Jazz
- Svensk Live
- Svenska Kyrkan
- Sveriges Arbetarteaterförbund (ATF)
- Svenska Folkdansringen
- Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund
- Sveriges Konstföreningar
- Sveriges Körförbund

- Sveriges Orkesterförbund
- Sweden Festivals

Tillfrågade organisationer som inte har svarat:

- Berättarnätet
- Folk You
- Hembygdsgårdsföreningen
- Kammarmusikförbundet
- Militärmusikförbundet
- MOKS
- RANK – Riksförbundet Arrangörer för nutida konstmusik
- Riksförbundet för Folkmusik och Dans
- Riksförbundet Visan i Sverige
- Riksskådebanan
- Svenska Arbetarsångarförbundet (SAS)
- Sveriges Film och Videoförbund (SFV)
- Sveriges Kyrkosångförbund
- Sveriges Spelmäns riksförbund (SSR)
- Sverok
- UnglKör
- Ung teaterscen
- Våra Gårdar

För frågor om utskicket, kontakta NOD:s kansli (info@nodsverige.se)